

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

2 Quid sit incontin[en]tia, & quale peccatu[m].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

10
5. Condi-
tio volu-
ptatum.

Quantum, Consideratio conditionis ipsius voluptatis, quam sit vilis, quam brevis, quam permixta doloribus, quam inutilis. Vilitas eius ex eo conspicitur, quod in ea nihil sit magnificum, nihil generosum, nihil masculinum, & brutis nos similes efficiat, carni dumtaxat & sensibus externis lenocinans; unde etiam pudorem & dedecus homini iniicit. Breuitas, quia sequitur operationem transeuntem; & quod avidius hauritur, eò citius in contrarium recidit. Doloris permixtio; tum quia magno labore comparatur, tum quia omnis voluptas corporis nihil est aliud quam mitigatio quaedam & solatium molestiarum, vt rectè Aristoteles dixit; tum quia relinquit quamdam amaritudinem & veluti aculeum in animo, ac tacitum quoddam conscientiae flagellum. unde rectè Genes. 1. Dominus in typo congregaciones aquarum appellant maria; quia tota delectationum huius mundi congeries, quæ instar aquarum disfluit, multam habet admixtam amaritudinem. Et Ecclesiastæ 7. dicitur, Inveni amariorē morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, &c. nimirum ratione voluptatis. Inutilitas, seu vanitas; quia desiderium non satiat, sed magis accendit, & animi inquietudinem relinquit. Vnde Ecclesiastæ 2. Dixi in corde meo, Vadam & affluam deliciis, & fruam bonis: & vidi quod hoc quoque esset vanitas. Risum reputavi errorem, & gaudium dixi, Quod frustra deciperet.

6. Mala
comitan-
tia.

Sextum, Consideratio malorum, quæ ipsa se-cum trahit: nam corpus eneruat, & effeminatum reddit, spiritum carni subiicit, obliuionem salutis inducit, mentem obtenebrat, & sapientiae percipiendæ ineptiam reddit; vt merito dictum sit Iob 28. sapientiam in terra suauiter viuentium non inueniri: bonorum operum sterilem reddit, diuinis consolationibus priuat, æternam afflictionem adducit. Momentaneum enim est quod delectat, sed æternum quod cruciat, vt quodam loco dixit Gregorius.

DUBITATIO II.

Quid sit incontinentia, & quale peccatum.

D. Thom. quest. 156.

11 **I**ncontinentia, vt opponitur continentia supra explicata, est, quando passio, præsertim ea quæ versatur circa delectationes tactus, vincit rationem, vsu rationis manente. Dico *Rationis vsu manente*: dupliciter enim passio rationem vincere potest. Primum, Si ad eam sit vehemens, vt iudicium rationis impediatur, & consequenter moralem libertatem adimat: sicut fit in iis, qui amore sunt amentes. quo casu non est propriè incontinentia. Sicut enim bestia non dicitur *incontinentes*: ita nec illi, qui rationis vsu amiserunt, quantumuis turpia committant. Confirmatur, quia *incontingens* est, qui non continet se in bono rationis, cum possit & debeat: atqui talis non potest, ergo, &c. Dicitur enim incontinentia quasi per priuationem continentia: priuatio autem locum non habet nisi vbi & quando habitus adesse deberet.

Manente
vsu ratio-
nis potest
resistere.

Secundò, Si rationis vsu non tollatur: tunc locum habet *incontinentia*, si voluntas passionem sequatur. Ratio est, quia manente rationis vsu, semper potest homo passionibus resistere, & in ratio-

nis præscripto se continere, quantumuis illa vehementes fuerint; vt rectè docet diuus Thomas q. 156. art. 1. Si potest, ergo debet: si debet continere & non facit, iam est incontinens: deest enim continentia, vbi & quando debebat inesse.

12

Porrò dupliciter passio rationem vincit, manente rationis vsu, vt colligitur ex Aristotele lib. 7. Ethicorum c. 7. & D. Thoma. 1. Primum, Si impetu suo rapiatur ad se voluntatem, priusquam ratio consultet, aut exactius deliberet; & hæc vocatur effrenata concupiscentia, & incontinentia. Accidit autem hoc vel ob passionis celeritatem, vt in cholericis; quia humor iste ob tenuitatem & calorem facilis est moueri & accendi: vel ob illius vehementiam; vt fit in melancholicis, qui ob siccam & terrestrem constitutionem vehementem accenduntur. In huiusmodi igitur voluntas non diu cunctatur, neque finit negotium ratione expendi; sed statim cedit: satis tamen in confuso aduertens malum esse quod proponitur.

Secundò, Si voluntas tenuiter bono rationis inhæreat: tunc enim est passio magnum impetum non habeat, facile tamen voluntatem ad se trahit; vt fit in mulieribus, & iis quorum constitutio mollior est, & feminea; vt sunt phlegmatici, teste D. Thoma art. 1. ad 2. & Aristot. supra.

13

Petes, Quomodo passio potest vincere rationem, manente rationis vsu, quo res iudicatur esse illicita?

Respondeo, Rationem non ita vinci quin possit resistere; & ideo merito illi imputari, quod se vinci sinat, vel potius quod sponte cedat & consentiat. Passio enim solum allicit, blanditur, & suadet per modum propositionis obiecti; facit enim vt obiectum appareat valde suauē & conueniens homini. Hinc per sympathiam potentiarum intellectus simili modo illud apprehendit, & voluntati proponit. Et quamuis ex altera parte iudicet illud esse illicitum; nihilominus quia apprehensio delectabilis est vehementior, magisque sensibilis, ac naturalis, & ex ratione illiciti non cernitur præsens periculum, vincit ista apprehensio, & voluntati persuadet, vt delectabile hic & nunc honesto præponat, passionique consentiat. In potestate tamen voluntatis erat se continere, & illam delectationem contemnere, tum quia satis per rationem aduertit esse illicitam, tum quia minimè sibi necessariam.

14

Ex his colligitur Primum, Incontinentiam esse peccatum; tum quia turpe est rationem vinci à passione, & voluntatem deferere bonum rationis, vt inhæreat bono delectabili; tum quia voluntas trahitur ad infimas delectationes, quæ homini cum brutis sunt communes. unde etiam hoc vitium peculiarem turpitudinem continet; vt docet D. Thomas ar. 2. & Aristoteles libro 7. Ethic. cap. 8. est autem mortale vel veniale pro ratione materia.

15

Secundò, Incontinentiam ceteris paribus esse minus malum quam intemperantiam. Primum, Quia *intemperans* non peccat ex passione, sed spontanea electione, & propriae voluntatis malitia: *incontingens* verò ex impulsu passionis, tamquam ab intrinseco contra suam voluntatem incitatus: nam & ante & post passionem voluntati displicet opus, eoque commissio statim penitentia ducitur. Secundò, *Intemperans* habet intellectum præuè dispositum quoad iudicium obiecti, (non enim

Est minus
malum,
quam in-
temperan-
tia vitium.

enim reputat illud inhonestum, vel certè parui æstimat tamquam exiguum malum) & voluntatem prauè dispositam habitu vitioso, & appetitum inferiorem similiter: *incontinens* verò iudicium habet rectum & voluntatem rectam extra passionem, & appetitus inferior non est ad eò corruptus. Nec refert quòd *incontinens* sæpè vineatur; ex actibus autem frequentatis nascatur habitus: quia etsi dum labitur, aliqua praua dispositio voluntati & appetitui inferiori per actus prauos veluti afficitur; hoc tamen paulò post displicentia & dolore commissi abstergetur, vt in habitu solidum non faciat. Denique *imemperans* multò difficiliùs emendatur quàm *incontinens*, propter iudicij & voluntatis inolitam longa consuetudine peruersitatem.

16 *Incontinentia ira minus dedecorosa.* Tertiò, *Incontinentiam* concupiscentiæ plus habere probri & dedecoris, quàm *incontinentiam* iræ; turpius enim est à voluptatibus quàm ab ira superari: idque propter quatuor rationes, quas profert Aristoteles libro 7. Ethic. cap. 6. & D. Thomas art. 4. Prima est, Quia motus iræ habet aliquam speciem & imaginem rationis; (offert enim se vindicta menti specie iustitiæ) sed in eo deficit, quòd modum, qui à ratione præscribitur, non attendat. sicut veloces famuli, qui simulatque dominum aliquid imperantem audiunt, anticipant, & priusquam totum imperium perceperint, ruunt ad executionem. Motus autem concupiscentiæ nullam habet rationis speciem, sed totus est secundum sensum, totus mollis, femineus, carnalis, ad hoc solum tendens vt carni & sensualitati seruiatur.

17 Secunda, Quia motus iræ magis sequitur corporis temperamentum, & humoris conditionem, propter cholerae (quæ huic passioni seruit) tenuitatem & calorem. Hinc enim fit, vt posita apprehensione iniuriæ, humor biliosus statim effruescat, & concitetur ad vindictam: concupiscentiæ verò deseruit sanguis & pituita, quorum motus lentior, nec ita accenduntur. Itaque motus iræ magis est venia dignus quàm concupiscentiæ, qui non ita ratione corporalis dispositionis concitatur.

Tertia, Quia ira quærit manifestè operari, quasi in opere nihil sit dedecoris; concupiscentia verò quærit latebras, veluti conscientia suæ turpitudinis.

Quarta, Quia concupiscentia quærit voluptatem superfluam; ira verò repellit malum immeritum. Plus autem habet excusationis qui in malo à se depellendo modum rationis excedit, quàm qui in voluptate superflua adfiscenda.

Incontinentia ira periculosa. *Incontinentia* tamen iræ plus habet periculi; propter malum proximi, ad quod irrogandum ira profilit. hinc enim seditiones, bella, cædes, incendia, & tota ferè generis humani turbatio. vnde vt plurimum *incontinentia* iræ absolute est grauior.

DVBITATIO III.

De mansuetudine.

D. Thomas q. 157.

18 **M**ansuetudo (quæ Græcis *πραΐτης* & *ἐπιεικής* dicitur) est virtus irarum moderatrix: vel vt Glossa in cap. 5. Matthæi explicans illud, *Beati*

mites, ait: *Mansuetudo est dulcedo animi, quam non vincit amaritudo.* Sicut enim temperantia moderatur cupiditates delectationum gula & veneris, appetitum inferiorem ita rationi subiciens, vt etiam oblati occasionibus non plus quàm par est concupiscat: ita *mansuetudo* moderatur iram, subiciens rationi appetitum inferiorem, ita vt oblati irritantibus, in motum iræ non prorumpat, vel saltem iustum modum in eo teneat. Proxima igitur materia huius virtutis est ira, cui modum à ratione præscriptum veluti formam quandam imponit; nimirum, vt irascamur quando & cui oportet, quam ob causam, quantum, & quo modo oportet: & cum non irascendum, iram omnino comprimamus.

Hæc virtus multis locis commendatur in Scripturis, vt Ecclesiast. 10. *Fili, in mansuetudine serua animam tuam, & da illi honorem secundum meritum suum.* Psal. 36. *Mansueti autem hereditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.* & Math. 5. *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.*

Ad hanc colendam sex potissimum considerationes possunt nos impellere. Primò, Consideratio mansuetudinis diuine, quæ infinitis mortalium peccatis prouocata iram cohibet, & solita beneficia largissime effundere non cessat; iuxta illud Math. 5. *Qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.*

Secundò, Consideratio mansuetudinis Christi, *Qui cum malediceretur non maledicebat, cum patretur non comminabatur; tradebat autem indicanti se iniuste, vt ait B. Petrus Epist. 1. cap. 2. Qui etiam Matthæi 11. de se inquit, Discite a me quia mitis sum & humilis corde.* Hæc eius mansuetudo tota vita in conuersatione eum peccatoribus & rudibus enituit; sed maximè in iniurijs & contumelijs atrocissimis, quas toto tempore prædicationis, & præsertim in passione sustinuit, cum tamen facilimè se vindicare posset.

Tertium est, Consideratio nocuenti, quod sibi ipse infert, qui iniuriam facit. Hic enim se antè grauissimè lædit, quàm alteri nocere possit: nam ipsa nocendi voluntate coram Deo occidit suam animam, perdit æternam vitam, & reum se æternæ mortis constituit: *Coram hominibus verò dedecore & infamia se afficit, & multorum aduersus seipsum aperit ora, tibi que maiores texit coronas, & multos patientiæ ac magnanimitatis tuæ constituit præcones, vt pulchrè docet Chrysostomus Homilia 62. in Matth. Vnde rectè Psalm. 10. dicitur, Qui diligit iniquitatem, odit animam suam: nimirum, quia ante omnia illam grauissimè lædit, itaque magis commiseratione quàm ira dignus est: sicut si quis vt tibi talitrum inferat, vel pomum eripiat, per medios rueret enses, & in spicula se indueret, potius miserandus quàm plecten- dus esset.*

Quartum, Consideratio nocuenti, quod accipies, si illi irascaris, quod longè maius est quàm quidquid aduersarius inferre potuit. pulchrè enim à Chrysostomo demonstratum est; neminem lædi nisi à seipso. Itaque si irascaris, aduersarium iuuas, & crudelior tibi ipse es, quàm ille fuerit: si iram contines, irritum ipsius conatum reddideris, & illasum te custodieris, & præclare illum non solum viceris, sed etiam vltus eris. Docet hoc pulcherrimè Chrysostomus Homil. 85. in Matth. *illa, inquit, fulgentissima victoria est, qua*

Materia proxima mansuetudinis.

19 Incitamentum mansuetudinis. 1. Mansuetudo Dei.

20 3. Nocuentum, iniuri.

21 4. Noxæ irascens.